S. Til. 4; चतुरङ्गबलो राजा जगतीं वशमानयेत् । अहं पञ्चाङ्गबलवाना-कारां वरामानये। Subhas. -2 a sort of chess. -आङ्गिकः A kind of horse, having four curls on the forehead; यस्य ललाटे भ्रमरचतुष्टयं स चतुरङ्गिको नाम। Salihotra of Bhoj. 25. -अङ्गिन a. having four parts. (-नी) a complete army, see चतुरज्ञ. -अङ्गुलम् 1 the four fingers of the hand. -2 four fingers broad. -अन्त a. bordered on all sides; भूत्वा चिराय चतुरन्तमहीसपत्नी S. 4. 19. -अन्ता the earth. -अशीत a. eighty-fourth. -अशीति a. or f. eighty four. -अश्र,-अस्र a. (for अश्रि-सि) 1 four cornered, quadrangular; R. 6. 10. A quality of gems; Kau. A. 2. 11. -2 symmetrical, regular or handsome in all parts; वस्व तस्याश्चतुरस्रशोभि वर्षुः Ku. 1. 32. (-श्रः,स्रः) 1 a square. -2 a quadrangular figure. -3 (in astr.) N. of the fourth and eighth lunar mansions. -अहन a period of four days. -आत्मन m. N. of Visnu. -आननः, -मुखः an epithet of Brahma; इतरतापशतानि यथेच्छया वितर तानि सहे चतुरानन Udb. -आश्रमम् the four orders or stages of the religious life of a Brahmana. -उत्तर a. increased by four. -उपणम the four hot spices, i. e black pepper, long pepper, dry ginger, and the root of long pepper. -कर्ण (चतुष्कर्ण) a. heard by two persons only; Pt. 1. 99. - ज्काष्टम् ind. In four directions. चतुष्काष्ट क्षिपन् बृक्षान् ... Bk. 9.62. -कोण (चतुष्कोण) a. square, quadrangular. (-णः) a square, tetragon, any quadrilateral figure. -गतिः 1 the Supreme Soul. -2 a tortoise. -गवः a carriage drawn by four oxen. -गुण a. four times, four-fold, quadruple. -चत्वारिशत् (चतुश्व-त्वारिंशत्) a. forty-four; °रिंश, °रिंशत्तम forty-fourth. -चित्यः A pedestal, a raised square; चतुश्चित्यश्च तस्यासी-दष्टादशकरात्मकः Mb. 14.88.32. -णवत (चतुर्नवत) a. ninety-fourth, or with ninety-four added; चतुर्णवतं शतम् 'one hundred and ninety four'. -दन्तः an epithet of Airāvata, the elephant of Indra. -ব্য a. fourteenth. -द्शन a. fourteen. रत्नानि (pl.) the fourteen 'jewels' churned out of the ocean; (their names are contained in the following popular Mangalāstaka:— তহ্মী: कौस्तुभपारिजातकसुरा घन्वन्तरिश्चन्द्रमा गावः कामदुघाः सुरेश्वरगजो रम्भादिदेवाङ्गनाः । अक्षः सप्तमुखो विषं हरिधनुः शङ्खोऽमृतं चाम्बुधे रत्नानीह चतुर्दश प्रतिदिनं कुर्युः सदा मङ्गलम् ॥). विद्या (pl.) the fourteen lores; (they are: पडज्ञमिश्रिता वेदा धर्मशास्त्र पुराणकम् । मीमांसा तर्कमिपि च एता विद्याश्वतुर्दश ॥). -दशी the fourteenth day of a lunar fortnight. -दिशम् the four quarters taken collectively. -दिशम् ind. towards the four quarters, on all sides. -दोल:, -लम् a royal litter. -द्वारम् 1 a house with four entrances on four sides. -2 four doors taken collectively. -नचित a. or f. ninety-four. -पञ्च a. (चतुपञ्च or चतुष्पञ्च) four or five. -पञ्चारात् f. (चतुःपञ्चारात् or चतुष्पञ्चारात्) fifty-four. -पयः (चतुःपथः or चतुष्पथः) (-थम् also) a place where four roads meet, a crossway; Ms. 4. 39, 9. 264. (-4;) a Brahmana. -पद or -पद् a. (चतुष्पद) 1 having four feet; यथा चतुष्पत्सु च केसरी वरः Ram. 4. 11. 93. -2 consisting of four limbs. (-दः) a quadruped. (-दी)

a stanza of four lines; पद्यं चतुष्पदी तच वृत्तं जातिरिति द्विधा Chand. M. 1. -पाटी A river. L.D. B. -पाठी (चतुष्पाठी) a school for Brāhmanas in which the four Vedas are taught and repeated. -पाणि: (चतुष्पाणि:) an epithet of Visnu. -पाद-द (चतुष्पद्-द) a. 1. quadruped. -2 consisting of four members or parts. (-m.) 1 a quadruped. -2 (in law) a judicial procedure (trial of suits) consisting of four processes; i. e. plea, defence, rejoinder, and judgment. -3 The science of archery consisting of प्रहण, धारण, प्रयोग and प्रतिकार; योऽस्त्रं चतुष्पात् पुनरेव चकें। द्रोणः प्रसन्नोऽभिनाद्यस्त्वयाऽसौ Mb. 5.30.12-13; प्रतिपेदे चतुष्पादं धनुवेदं नृपात्मजः ibid 192.61. -पार्श्वम् the four sides of a square. - aig: an epithet of Visnu. (-हु n.) a square. -भद्रम् the aggregate of the four ends of human life (पुरुषार्थ); i. e. धर्म, अर्थ, काम and मोक्ष. -भागः the fourth part, a quarter. -भावः N. of Visnu. - भूज a. 1 quadrangular. -2 having four arms; Bg. 11. 46. (-जः) 1 an epithet of Visnu; R. 16. 3. -2 a quadrangular figure. -3 square. (-जम्) a square. -मासम् a period of four months; (reckoned from the 11th day in the bright half of आवाद to the 11th day in the bright half of कार्तिक). -मुख having four faces. (-खः) an epithet of Brahmā; त्वत्तः सर्वे चतु-र्मुखात R. 10. 22. (-खम्) 1. four faces; Ku. 2. 17. -2 a house with four entrances. -मण्डलम् a four-fold arrangement (of troops &c.) -मेघः One who has offered four sacrifices, namely अश्वमेध, पुरुषमेध, सर्वमेध, and पितृमेध. -युगम् the aggregate of the four Yugas or ages of the world. - अज् a. Consisting of four; चतुर्युजो रथाः सर्वे Mb. 5. 155. 13. -रात्रम् (चतूरात्रम्) an aggregate of four nights. -वक्त्रः an epithet of Brahmā. -वगः the four ends of human life taken collectively (पुरुषार्थ); i. e. धर्म, अर्थ, काम and मोक्ष; चतुर्वर्गफलं ज्ञानं कालावस्थाश्रतुर्युगाः R. 10. 22. -वर्णः 1. the four classes or castes of the Hindus; i. e. ब्राह्मण, क्षात्रिय, वैरय and शूद्र; चतुर्वर्णमयो लोकः R. 10. 22. -2 four principal colours. -वर्षिका a cow four years old. -विश a. 1 twenty fourth. -2 having twenty-four added; as चतुर्विशं शतम् (124). - विशाति a. or f. twenty-four. - विशातिक a. consisting of twenty-four. -विद्य a. one who has studied the four Vedas. -विद्या the four Vedas. -विद्य a. of four sorts or kinds, four-fold. -वेद a. familiar with the four Vedas. (-दः) the Supreme Soul. - इयहः N. of Visnu. (-EH) medical science. -a. having four kinds of appearance; hence वादिन 'asserting the four forms of पुरुषोत्तम viz. वासुदेव, संकर्षण, प्रयुम्न and अनिरुद्ध.' **–शालम्** (चतुःशालम् , चतुःशालम् , चतुःशाली, a square of four buildings, a quadrangle enclosed by four buildings; अलं चतु शालमिमं प्रवेश्य Mk. 3.7; देवीनां चतुःशालमिदम् Pratima 6. -षष्टि a. or f. 1 sixtyfour. -2 N. for the Rigveda containing 64 Adhyayas. ^oकलाः (pl.) the sixty-four arts. —सनः N. of Visnu having four embodiments of सनक, सनन्दन, सनत्कुमार and सनातन; आदौ सनात स्वतपसः स चतुःसनोऽभूत् Bhag. 2. 7. 5.